

Høringsinnspill til representantforslag om å sikre forutsigbar rett til tannhelsebehandling for tortur- og overgrepsofsatte og personer med odontofobi, dokument 8:185 S (2021-2022)

Den norske tannlegeforening (NTF) viser til Dokument 8-forslag 185 S (2021-2022) fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt, og NTF fremmer her våre innspill i sakens anledning.

Bakgrunnen for forslaget og beskrivelse av ordningen

Fylkeskommunene organiserer i dag tilbud til personer som har vært utsatt for tortur eller overgrep og/eller har sterk angst for tannbehandling (odontofobi). Ordningen kalles TOO-ordningen. De som omfattes av denne ordningen har ofte store tannhelseproblemer med risiko for utvikling av alvorlige infeksjoner og smerter, og har derfor et stort behov for nødvendig tannbehandling.

Pasientgruppen som inngår i TOO-ordningen er sammensatt og består av personer med svært ulike behov, både når det gjelder tilvenning til undersøkelsen og til selve tannbehandlingen. Det er dessuten store forskjeller i tannhelseutfordringer i de ulike gruppene. Torturofre har ofte andre tannhelseutfordringer enn personer utsatt for overgrep, eller personer som lider av sterk angst for tannbehandling. Mange av pasientene med sterk angst hadde frem til 2018 rettigheter til stønad i folketrygdens stønadsordning og benyttet privat tannhelsetjeneste. Fra 1/1 2018 ble ordningen endret, og tilbudet til denne pasientgruppen ble overført til fylkeskommunens TOO ordning. Samtidig fjernet man muligheten for refusjon i folketrygdens stønadsordning for disse pasientene. De har ikke rettigheter etter tannhelsetjenesteloven, men får et tilbud økonomisk forankret i Stortingets årlige budsjettvedtak.

Fylkeskommunene har ikke kommet like langt når det gjelder utbyggingen av tilbudet til denne gruppen, og det er lange ventelister i alle fylker. Dette gjelder både for å komme til de tverrfaglige teamene bestående av psykolog og tannhelsepersonell, og for å få behandling i behandlerteamene for TOO. NTF advarte mot konsekvensene av å fjerne denne gruppens rettigheter i folketrygdens stønadsordning før et tilstrekkelig tilbud var bygd opp i fylkeskommunene. Vi har hele tiden påpekt at det dessuten er viktig å utnytte kompetansen i hele tannhelsetjenesten, selv om det i den nye ordningen er den offentlige tannhelsetjenesten som har overordnet ansvar for tilbudet til denne pasientgruppen.

Pasienter i TOO-ordningen må først til en konsultasjon i et tverrfaglig behandlerteam bestående av psykolog og tannhelsepersonell, for å kartlegge hvorvidt pasienten fyller kriteriene for å omfattes av tilbudet. Deretter følges det opp med en tilvenningsfase som skal gjøre personen i stand til å motta tannbehandling. Når pasienten er klar til å gjennomføre tannbehandlingen overføres de til spesifikke tannbeholderteam for TOO-ordningen. Tannbeholderteamene kan være fylkeskommunalt ansatte tannleger eller privatpraktiserende tannleger som fylkeskommunen har inngått avtaler med.

Den norske tannlegeforening

Forslagsstillerne påpeker at flere fylkeskommuner er forsiktige med å bygge opp kapasitet innenfor TOO-tilbudet på grunn av usikkerheten i finansieringen, og de viser videre til den nasjonale koordineringsgruppens forslag om at det bør innføres et innslagspunkt 16 i trygden som finansierer tannbehandlingen hos TOO-pasienter etter at de har vært gjennom angstbehandling.

NTFs innspill

TOO-ordningen omfatter en sårbar gruppe med store tannhelseutfordringer, som har behov for et godt og tilgjengelig behandlingstilbud. Det kan være svært uheldig for disse pasientene å vente før de kan få den nødvendige helsehjelpen, og dagens ventetider er helt uholdbare. De fleste har et omfattende behov for tannbehandling og ofte redusert livskvalitet som følge av smerter og store problemer med den orale helsen.

NTF var kritiske til kuttet som kom i folketrygdens stønadsregelverk før dette tilbudet var tilstrekkelig bygget opp i offentlig sektor. Nå viser tall innrapportert til Helsedirektoratet fra fylkene at disse pasientene ikke har et godt nok tilbud. Dette tilbudet må styrkes slik at pasientene sikres et adekvat tilbud med korte ventelister.

I mange fylker er det lange ventelister, både for å komme inn til første vurderingssamtale og for oppstart av tverrfaglig behandling med psykolog og tannlege. I 2020 var det kun ett fylke som oppfylte målet om maksimalt 8 ukers ventetid eller mindre for vurderingssamtale hos psykolog. I 4 fylker var det over 2 års ventetid. Videre var det i 6 fylker noen ukers ventetid før pasient mottok tilbud om tverrfaglig TOO-behandling, mens det i 3 av fylkene var et år eller mer før oppstart av tverrfaglig behandling.

Når det gjelder ventetiden for tannbehandling av TOO-behandlerteam er måltallet under 4 ukers ventetid. Det er oppfylt i 7 av fylkene, mens det var 4 som hadde en lengre ventetid. Det viser seg at det i flere fylker er utfordringer knyttet til rekruttering av både psykologer og tannhelsepersonell, men det ser ut til at den største utfordringen er knyttet til psykologtjenesten.

Det er betydelig økning i antall pasienter som står på venteliste til TOO. Ventelisten har økt fra 1000 pasienter i 2019 til 1600 pasienter i 2020 (økning på 60%). Den lange ventetiden bekymrer NTF. Mange personer i denne gruppen er svært sårbare og har betydelige behov for helsehjelp. Etter NTFs vurdering kan ventetiden for mange reduseres dersom TOO-ordningen innrettes på en annen måte enn dagens innretning. Det bør være mulig å dele gruppen inn etter de som har behov for både psykolog og tannlege og de som kan ivaretas av tannlege direkte. Psykologbehandling er en flaskehals i mange fylker fordi det mangler et tilstrekkelig antall psykologer i TOO-ordningen i dag. Det er mange tannleger med høy kompetanse som kan behandle en del av TOO-pasientene direkte og med det blir ventetiden redusert. Det er i denne sammenheng svært viktig med et godt samarbeid mellom både TOO-teamene, fylkeskommunene, psykologene og kommunene. NTF er opptatt av at samarbeidet mellom fylkeskommunens TOO-ordning og den kommunale helsetjenesten stadig forbedres. Dette vil sikre at personer med et utvidet behandlingsbehov, for eksempel innenfor psykisk helsevern, vil få dette uten at dette medfører ny venteliste i den kommunale helsetjenesten.

PwC har på oppdrag fra Helsedirektoratet gjennomført en evaluering av TOO-ordningen i 2021. Evalueringen viser at tilbudet har vært en suksess. Behandlingen gir pasientene bedre tannhelse, den hjelper pasientene med å mestre utfordringene de har med å gå til tannlegen, og det har positive

Den norske tannlegeforening

ringvirkninger for andre deler av livet. Evalueringen inneholder også en spørreundersøkelse, der resultatene viser at over åtte av ti pasienter opplever at behandlingen har svart til forventningene de hadde. Syv av ti pasienter opplever en stor eller svært stor forbedring i sin egen tannhelse som følge av behandlingen, og like mange opplever at behandlingen har gitt dem økt livskvalitet. Evalueringen av TOO-tilbudet beskriver forhold som peker i retning av at dimensjoneringen av og etterspørselen etter TOO-tilbudet er i ubalanse.

Det er fra NTFs ståsted et stort behov for å bruke resultatene fra denne evalueringen for å finne frem til en hensiktsmessig organisering og finansiering av tilbudet, samt tilgjengelighet til tilbudet. Det er likeledes viktig å følge opp hvordan pasientenes orale helse har utviklet seg, å arbeide videre med å informere om tilbudet, videre om tilskuddsordningen er riktig innrettet og om hvilke rekrutteringsutfordringer det er til TOO-teamene.

NTF ser det som en utfordring i dagens ordning at den samlede tannhelsetjenestens kompetanse ikke utnyttes godt nok. Det er mye kompetanse i privat sektor som kunne bidratt til å bedre tilgjengelighet for pasientene og å redusere ventetid for behandling. Mange av disse pasientene har tidligere gått til en tannlege, som de kjenner og er trygg på, og fått utført behandling med støtte fra folketrygdens stønadsordning. En svakhet med dagens organisering er at de kanskje må slutte hos sin faste tannlege, som de har opparbeidet seg tillit til, for å få et tilbud i ordningen.

Videre er det en utfordring når det gjelder oppfølging av pasientene etter gjennomført behandling i TOO-ordningen. Ordningen skal behandle pasientene ferdig, men videre oppfølging må pasientene selv sørge for. Da må pasienten igjen finne seg en tannlege i privat tannhelsetjeneste.

NTF ser frem til at resultatene fra evalueringsrapporten brukes i det videre arbeidet. Det er behov for å vurdere og styrke finansieringsordningene for gruppen, vurdere organiseringen av ordningen og se på hvordan man kan benytte kompetansen også i den private delen av tannhelsetjenesten. Privat tannhelsetjeneste utgjør om lag 70 % av det samlede tannhelsetjenestetilbudet i landet og bør benyttes i langt større grad for å sikre et godt tjenestetilbud med korte ventetider til de som omfattes av TOO-ordningen.

NTF støtter de fremlagte forslagene om en opptrappingsplan for å redusere ventetiden slik at pasientene sikres nødvendig helsehjelp, og at det igangsettes et arbeid som ser på en bedre finansiering av tilbudet til denne gruppen.

Hovedbudskap

- **NTF støtter de fremlagte forslagene om en opptrappingsplan for å redusere ventetiden ved TOO**
- **NTF er opptatt av at samarbeidet mellom fylkeskommunens TOO-ordning og den kommunale helsetjenesten stadig forbedres. Dette vil sikre at personer med et utvidet behandlingsbehov, for eksempel innenfor psykisk helsevern, vil få dette uten at dette medfører ny venteliste i den kommunale helsetjenesten.**
- **NTF mener at en strukturert oppdeling av TOO i en gruppe bestående av personer utsatt for tortur, overgrep og vold (med et klart behov for psykologhjelp), og en gruppe**

Den norske tannlegeforening

bestående av de med mer uspesifikk tannbehandlingsangst (som kan behandles uten primær psykologkompetanse), vil bidra til å redusere ventetiden.

- **NTF mener at fylkeskommunen med fordel kan samarbeide ytterligere med private tannleger med kompetanse til å ivareta gruppen.**

For ytterligere informasjon ta kontakt med:

President Heming Olsen-Bergem, 45 02 72 78 / heming@tannlegeforeningen.no

Fagsjef Kirsten Ahlsen, 99 44 16 62 / ka@tannlegeforeningen.no